

ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ДЕЛІКТІВ ПРОТИ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

DEFINITION AND CLASSIFICATION OF ADMINISTRATIVE OFFENSES AGAINST THE STATE BORDER SECURITY

Андрій Ксензюк¹

*Національна академія управління
(вул. Ушинського, 15, м. Київ, 03151)*

Andrii Ksenziuk

*National Academy of Management
(15, Ushynskogo, Kyiv, Ukraine, 03151)*

Отримано: 29.11.2022. Затверджено: 02.02.2023

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена розв'язання проблеми визначення дефініції адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави, системи та класифікації цих правопорушень (деліктів) в Україні. Відзначену дефініцію запропоновано розглядати як суспільно шкідливе (небезпечне), винне й протиправне діяння особи, яке посягає на збалансований стан захищеності державного суверенітету й територіальній цілісності, а також охоронюваним законодавством про державний кордон інтересам людини, суспільства і держави у прикордонній сфері, за яке законом передбачено адміністративну відповідальність. Встановлено, що проведення класифікації адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави має значне теоретичне та прикладне значення. Передусім, належна класифікація деліктів створює позитивне підґрунтя для встановлення найбільш істотних ознак серед протиправних і антидержавницьких діянь, для належного їх розмежування та застосування до винних осіб справедливого адміністративного покарання за вчинене. Крім того, відповідно проведена класифікація сприяє компетентним органам здійснювати належну кваліфікацію адміністративних правопорушень (деліктів) та обирати відповідні заходи адміністративного впливу. Також, класифікація дає змогу визначити причини й умови вчинення відповідного адміністративного правопорушення (делікту) проти прикордонної безпеки держави, що дозволяє вжити адекватних превентивних (профілактичних) заходів.

¹ аспірант; orcid 0000-0002-2465-6368; e-mail: ksenziuk@gmail.com

Ключові слова: адміністративні правопорушення; делікти; ознаки правопорушень; прикордонна безпека.

ABSTRACT

The article is aimed at addressing the issue of defining the definition of administrative offenses (delict) against the State border security, and the system and classification of these offenses (delict) in Ukraine. The author proposes to consider this definition as a socially harmful (dangerous), guilty and unlawful act of a person which encroaches upon the balanced state of protection of the State sovereignty and territorial integrity, as well as upon the interests of a person, society and the State in the border area protected by the legislation on the State border, and for which administrative liability is provided for by law. It is established that the classification of administrative offenses (delict) against the border security of the State is of significant theoretical and applied importance. First of all, a proper classification of delicts creates a positive basis for establishing the most significant features among illegal and anti-State acts, for their proper delimitation and for applying fair administrative punishment for the offense to the perpetrators. In addition, the appropriate classification helps the competent authorities to properly qualify administrative offenses (delict) and choose appropriate administrative measures. Also, the classification makes it possible to determine the causes and conditions of the relevant administrative offense (delict) against the border security of the State, which allows for adequate preventive (preventive) measures to be taken.

Key words: administrative offenses; delict; signs of offenses; border security.

I. ВСТУП

Існуюча сьогодні теорія правопорушень (деліктів) має надзвичайну різноманітність трактувань, важливе місце серед яких звісно займає адміністративна деліктологія¹. Розглядаючи проблему поняття та ознак адміністративних деліктів, що посягають на прикордонну безпеку України, варто відштовхуватись від дослідження питання доктринального і законодавчого трактувань поняття такої адміністративно-правової категорії як «адміністративне правопорушення (делікт)».

Зазначене питання, на слухну думку Т.В. Ільєнок, є актуальним і має суттєве значення не тільки у теоретичному, але й у практичному аспектах, важливість якого, зокрема, полягає у тому, що від тлумачення поняття адміністративного делікту залежить розкриття таких специфічних питань адміністративного права, як підстави адміністративної відповідальності, визначення кола суб'єктів,

¹ Дембітська С.Л. (2019). Адміністративний делікт як небезпека зростання правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. С. 153.

кваліфікація адміністративних деліктів, застосування адміністративних стягнень за їх вчинення¹.

Проблемі визначення як поняття, так і класифікації адміністративним правопорушенням (деліктам) проти прикордонної сфери держави приділено надто мало уваги. Низка поодиноких досліджень таких науковців як Н.П. Демчик, Ю.Б. Курилюка, І.П. Кушнір, А.Ф. Моти та деяких інших лише дотично розглядали окреслені питання в межах власних вузько спрямованих наукових інтересів, що свідчить про значну науково-дослідну актуальність цієї проблеми.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Дослідження має на меті визначення шляхом аналізу досягнень сучасних наукових праць і нормативно-правової бази поняття та системи адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки України, а також навести авторський підхід до класифікації цих правопорушень (деліктів). При досягненні такої мети застосовувалися герменевтичний і догматичний методи, а також метод системного аналізу.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Загальновизнаним вважається, що правопорушення (проступки) є деліктами (від лат. *delictum* – проступок), які наносять шкоду особі, суспільству, державі та вони можуть бути: конституційними, дисциплінарними, матеріальними, адміністративними, цивільно-правовими тощо².

Проведений аналіз вітчизняного адміністративно-деліктного законодавства в частині застосування правових норм за вчинення адміністративних правопорушень (деліктів), які посягають на прикордонну безпеку України, привернув увагу на ту обставину, що стосовно зазначених деліктів законодавець не визначає їх власної специфіки та не розкриває їх поняття й ознаки, оперуючи виключно загальною дефініцією категорії «адміністративне правопорушення».

Так зване легальне, тобто закріплене на нормативно-правовому рівні, визначення зазначеної категорії, закладене у частині першій

¹ Ільєнок Т.В. (2012). Адміністративне корупційне правопорушення: поняття, склад, ознаки. *Актуальні проблеми держави і права*. Вип. 68. С. 511.

² Ільєнок Т.В. (2012). Адміністративні правопорушення: доктринальний аспект. *Юридична наука*. № 11. С. 38.

статті 9 КУпАП. Воно полягає в тому, що адміністративне правопорушення (проступок) – це «протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність»¹. Ураховуючи це легальне визначення адміністративного (делікту) правопорушення, С.В. Кувакін визначив такі його основні ознаки:

- *діяння*, тобто дія чи бездіяльність (отже проступком не можуть бути думки, або бажання чи інші аналогічні прояви психічної діяльності людей), що проявляється в активному порушенні відповідних заборон, невиконанні певних обов'язків чи законних вимог, або ж у пасивному невиконанні визначених обов'язків;
- *протиправність*, яка передбачає посягання на визначені тим або іншим актом законодавства загальнообов'язкові правила, що можуть належати не тільки до галузі адміністративного права, але й до інших галузей (господарського, трудового, конституційного, цивільного та інших);
- *винність*, яка визначає те, чи діяння вчинене умисно або з необережності².

Говорячи про ознаки адміністративного правопорушення (делікту) А.Т. Комзюк відзначає, що громадянин, який вчинює протиправне діяння, порушує власний конституційний обов'язок, адже норми частини першої статті 68 Конституції України встановлюють, що кожен зобов'язаний неухильно дотримуватися Конституції та законів нашої держави, за жодних обставин не посягати на права, свободи, честь та гідність інших громадян, а виконання такого обов'язку передбачає необхідність неухильного дотримання тих правил, що схвалені в установленому законодавством порядку. Оцінка порушення вимог законодавчих актів як протиправних діянь зобов'язує до необхідності застосовувати відповідні заходи примусу та притягнення винної особи за вчинене діяння до одного з передбачених

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

² Кувакін С.В. (2021). Адміністративні корупційні правопорушення: поняття, сутність та особливості. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. № 1. С. 10.

законом видів відповідальності, у нашому випадку – адміністративної. Саме тому законодавством протиправна дія (чи бездіяльність), що вчиняється відповідною особою, розглядається як адміністративний делікт тільки в разі наявності вини цієї особи – у разі якщо здійснене нею діяння було вчинене чи навмисно, чи з необережності. При цьому, наявність вини є невід’ємною ознакою адміністративного делікту¹.

Поряд з цим, перелік наведених загальних ознак вважається науковцями не вичерпним, а низка дослідників виокремлюють також й інші ознаки, що характеризують адміністративне правопорушення (делікт).

Так, Н.П. Бортник і С.С. Єсімов, провівши аналіз теоретичних та українських законодавчих джерел і практики, окрім діяння, протиправності та винності, не безпідставно виділили також такі ознаки адміністративних правопорушень (деліктів) у досліджуваній сфері як: суспільна небезпека і караність².

Ю.П. Битяк відзначає, що будь-яке адміністративне правопорушення (делікт) характеризується низкою найхарактерніших і найсуттєвіших для нього ознак, якими передусім є: «діяння, поведінка, вчинок людини, дія чи бездіяльність, а також акт зовнішнього вияву ставлення особи до реальної діяльності інших людей, суспільства, держави. Закону непідвладні переконання, думки людей, якщо вони не знайшли зовнішнього вияву. Діяння визнають адміністративним правопорушенням за ознаками: суспільної шкідливості, протиправності, вини й адміністративної караності. Суспільна шкідливість дії чи бездіяльності означає, що вона заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об’єктам адміністративно-правової охорони, які передбачено статтею 9 КУпАП. Протиправність означає, що дію чи бездіяльність прямо заборонено адміністративно-правовими нормами, а також ознака протиправності вказує на неприпустимість аналогії закону, що сприяє зміцненню законності, виключає можливість притягнення до адміністративної відповідальності за діяння, не передбачені чинним законодавством про адміністративні

¹ Калюжний Р.А., Комзюк А.Т., Погрібний О.О. та ін. (2008). Кодекс України про адміністративні правопорушення. Науково-практичний коментар. 2-ге вид. К.: Правова єдність. С. 256.

² Бортник Н., Єсімов С. (2020). Адміністративне правопорушення в бюджетній сфері як фактична підстава адміністративної відповідальності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. Т. 7. № 2. С. 147.

правопорушення. Адміністративним правопорушенням (деліктом) може бути тільки винне діяння, а вина полягає у психічному ставленні особи до діяння та його шкідливих наслідків та може бути умисною чи необережною. Адміністративна караність свідчить, що адміністративним деліктом визнають лише таке протиправне, винне діяння, за яке законодавством передбачено застосування адміністративних покарань»¹.

Більшість дослідників справедливо обов'язковою ознакою адміністративного правопорушення (делікту) визнають саме «*караність*», що є правовим наслідком правопорушення². Адміністративна караність делікту, як його ознака полягає в тому, що за його вчинення особа повинна нести лише адміністративну відповідальність. Наслідком вчинення делікту має бути негативна реакція з боку державних органів шляхом застосування до винної особи передбаченого законодавством адміністративного покарання³. Діяння може бути визнано адміністративним правопорушенням, за вчинення якого законом передбачена санкція, тобто встановлена міра адміністративної відповідальності – адміністративне покарання⁴.

Розробляючи, формуючи і законодавчо визначаючи дефініцію відповідного адміністративного правопорушення (делікту), на справедливу думку М.В. Новицької, варто базуватися на відповідних теоретичних засадах науки адміністративного права і обов'язково включати усі загальні ознаки, які розкривають сутність цього поняття. Тому, до змісту поняття певного адміністративного правопорушення (делікту) поряд з тими ознаками як діяння, протиправність, винність і караність, обов'язково повинна включена така фундаментальна ознака делікту як *суспільна небезпечність (шкідливість)*. Адже будь-який делікт завдає шкоди (або створює загрозу заподіяння шкоди) охоронюваним законом цінностям, законним

¹ Битяк Ю.П. (ред.) (2007). Адміністративне право України: підручник. К.: Юрінком Інтер. С. 175.

² Менів Л.Д. (2009). Адміністративний проступок: поняття, ознаки та особливості прояву в законодавстві про захист прав споживачів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Вип. 46. С. 301.

³ Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. (2011). Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. К.: ЦУЛ. С. 92.

⁴ Бортник Н., Єсімов С. (2020). Адміністративне правопорушення в бюджетній сфері як фактична підстава адміністративної відповідальності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. Т. 7. № 2. С. 150.

інтересам фізичної або юридичної особи, суспільним або державним інтересам¹.

В.В. Галуцько і А.А. Іванищук зауважують, що поведінка особи може оцінюватися як делікт, лише за умови якщо воно становить загрозу охоронюваним суспільним відносинам. Про це йдеться безпосередньо у статті 9 КУпАП, оскільки адміністративним правопорушенням (деліктом) визнається діяння, яке посягає, зокрема на громадський порядок і встановлений порядок публічного управління. Саме в цьому проявляється сутність делікту як негативного правового явища, яке перебуває у деліктній єдності з його сутністю, що притаманна лише йому².

В.К. Колпаков, провівши аналіз науково-практичного коментаря до Кримінального кодексу України, відзначив, що суспільна небезпека є об'єктивною властивістю будь-якого правопорушення (делікту). Спричинена останнім шкода полягає в дестабілізації суспільних відносин, порушеннях правопорядку, законних прав і свобод громадян та організацій. Така шкода завдається потерпілій особі і може бути матеріальною, фізичною чи моральною³. Поряд з цим, Н.А. Орловська вважає, що суспільну небезпеку доцільно розглядати з позицій об'єктивно-суб'єктивної концепції, оскільки суспільно небезпечна поведінка завжди формується в процесі людської активності, при усвідомленні індивідом своєї поведінки як такої, що суперечить інтересам суспільства⁴.

Від зазначених загально прийнятних підходів щодо розуміння адміністративного (проступку) правопорушення у вітчизняній доктрині відрізняється підхід О.В. Мінченко, який вважає, що адміністративним деліктом є «винне, протиправне, суспільно небезпечне чи суспільно шкідливе діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатного суб'єкта, що тягне юридичну відповідальність»⁵. На справедливу

¹ Новицька М.В. (2020). Класифікаційний аналіз видів адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / ЗНУ. Запоріжжя. С. 29, 38.

² Галуцько В.В. (ред.) (2015). Адміністративне право України. Т. 1: Загальне адміністративне право: навч. посіб. Херсон: Гринь Д.С. С. 159.

³ Колпаков В.К. (2016). Фактичні ознаки та юридичний склад адміністративного проступку: поняття та розмежування. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. № 3. С. 168.

⁴ Орловська Н.А. (2011). Соціальна шкідливість та суспільна небезпека: концептуальні аспекти співвідношення у контексті побудови кримінально-правових санкцій. *Форум права*. № 2. С. 677.

⁵ Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. (ред.) (2017). Теорія держави та права: навч. посіб. К.: Освіта України. С. 225.

думку О.О. Панової, таке визначення відбиває найсуттєвіші ознаки адміністративного делікту, визначення яких дозволяє в повному об'ємі розкрити його зміст як свідомої вольової поведінки особи, що характеризується протиправністю (неправомірністю), суспільною шкідливістю або небезпечністю, винністю та караністю¹.

Першоосновою будь-якого адміністративного правопорушення (делікту) також є ознаки його юридичного складу, що і відрізняють делікт від інших діянь, які не несуть в собі характеру протиправних. Саме ці ознаки визначені безпосередньо у диспозиції певного делікту, закріплені у тих чи тих положеннях КУпАП.

Не розкриваючи на цьому етапі змісту елементів складу адміністративного проступку (делікту), теоретико-правовий аналіз яких здійснюватиметься в інших підрозділах цього дослідження, наголошено на тому, що ці елементи утворюються через ознаки об'єктивного, а також суб'єктивного характеристик, включаючи об'єкт, об'єктивну й суб'єктивну сторони, суб'єкт делікту. Адміністративне правопорушення (делікт) є юридичним фактом, що формується з нормативної та фактичної складових, які формально зумовлюють виникнення адміністративно-деліктних правовідносин і спричиняють притягнення винної особи до адміністративної відповідальності. Відсутність або недотримання відповідної процесуальної складової делікту, що полягають у доказуванні уповноваженими державними органами, визначеними посадовими (службовими) особами факту вчинення протиправного діяння, законодавчо встановленого у відповідних документах процесуального характеру, унеможлиблює реалізацію зазначених елементів і накладення адміністративного покарання².

Проаналізувавши теоретичні напрацювання науковців, які займаються вивченням проблеми протидії адміністративних правопорушень (деліктів) у прикордонній сфері, ми дійшли до того висновку, що наукою досі не сформовано термінологічного визначення адміністративного правопорушення (делікту) проти прикордонної безпеки держави. Одним з аспектів, який впливає на зазначене питання, на нашу думку, пов'язаний з тим, що «правові відносини, що виникають

¹ Панова О.О. (2018). Забезпечення публічної безпеки в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія. Х.: Панов. С. 332.

² Іванов І.Є. (2019). Адміністративно-правові засади провадження в справах про проступки: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / ЗНУ Запоріжжя. С. 41.

у сфері прикордонної безпеки України, характеризуються значною багатоманітністю проявів, оскільки включають одночасно декілька підвидів і реалізуються різними суб'єктами в певних напрямках прикордонної діяльності»¹.

Підтвердженням цьому також є позиція С.П. Рибаченка і С.О. Баранова, які зауважують, що «поняття правопорушення у сфері прикордонних відносин охоплює широке коло діянь, а відповідальність за їх вчинення передбачається багатьма нормативними актами»².

Звісно, маючи свою певну особливість, адміністративним правопорушенням (деліктам) проти прикордонної безпеки держави притаманні усі вищенаведені загальні ознаки, що є характерними для усіх без винятку адміністративних правопорушень (деліктів), як корупційних правопорушень чи порушень митних правил, так і для військових адміністративних правопорушень та безлічі інших. Проте, як слушно відзначає І.П. Кушнір, яка розглядаючи проблему адміністративної відповідальності за порушення законодавства про інформацію в прикордонній сфері, справедливо відзначає, що правопорушення у прикордонній сфері, окрім іншого, завдають шкоди прикордонній безпеці та можуть вчинятись з використанням службового становища³.

Дійсно, така ознака як *дія чи бездіяльність*, притаманна для усіх правопорушень, є характерною також і для адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави як свідомих актів поведінки особи – активне невиконання законних вимог, а також порушення встановлених нормами адміністративного права заборон (наприклад, порушення режиму в пунктах пропуску через державний кордон України, прикордонного режиму або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду-виїзду, стаття 202 КУпАП). Бездіяльність же це пасивна форма поведінки особи, що

¹ Ганьба О.Б. (2020). Правові відносини у сфері прикордонної безпеки України: теоретичні і прикладні проблеми: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». С. 156.

² Рибаченко С.П., Баранов С.О. (2021). Заходи адміністративного запобігання як складова механізму запобігання правопорушенням у прикордонних відносинах. *Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference* (September 3, 2021). Vol. 1. Pisa, Italian Republic: European Scientific Platform. p. 45.

³ Кушнір І.П. (2019). Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про інформацію у прикордонній сфері. *Інформація і право*. № 1(28). С. 47.

проявляється у невиконанні передбачених адміністративним правом обов'язків, які особа повинна та мала б виконувати внаслідок покладених на неї обов'язків (наприклад, невиконання рішення про заборону в'їзду в Україну, стаття 203-1 КУпАП).

Протиправність як ознака адміністративного правопорушення охоплює делікти, що завдають безпосередньої шкоди інтересам особи, матеріальним речам, а також тим, які тільки пов'язані з настанням шкідливих наслідків, проте приховують у собі тільки загрозу небезпеки такої шкоди¹. У цьому випадку варто говорити про виокремлення деякими науковцями «окремої комплексної галузі законодавства – законодавство, що регулює діяльність Державної прикордонної служби України»² та навіть «галузі прикордонного законодавства в сфері національного законодавства України як своєрідного оптимального інструменту впорядкування системи правового регулювання та захисту правового режиму державного кордону України, гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу в цій сфері»³. Саме законодавство про державний кордон України (як це визначено у статті 35 Закону України «Про державний кордон України») встановлює відповідні заборони на вчинення певного діяння, за яке КУпАП встановлена адміністративна відповідальність, наприклад порушувати порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України або виїзду з неї (стаття 204-2 КУпАП), або незаконно перетинати державний кордон України (стаття 204-1 КУпАП).

Ознака *винності* передбачає «наявність у особи відповідного власного психічного ставлення до свого діяння і його наслідків, відповідно до якої законодавець вважає за доцільне вказати на форму вини, яка має юридичне значення – умисел або необережність»⁴. Низка адміністративних правопорушень (діянь) проти прикордонної безпеки України передбачають або чітко визначення форми вини

¹ Яромій І.В. (2018). Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії порушенням митних правил в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / ДДУВС. Дніпро. 197 с.

² Басараб О.Т. (2018). Законодавство, що регулює діяльність Державної прикордонної служби України: формування та перспективи розвитку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 21.07.05 / НАДПСУ. Хмельницький. С. 14.

³ Березенко В.В. (2017). Правовий режим державного кордону України: конституційно-правові аспекти регулювання та захисту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 / НАВС. Київ. С. 5.

⁴ Колпаков В.К. (2008). Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. К.: Юрінком Інтер. С. 26.

особи у диспозиції відповідного діяння (наприклад у статті 203-1 КУпАП законодавчо передбачене вчинення діяння виключно у формі умислу).

Результатом вчинення делікту для винної особи повинна бути негативна реакція з боку державних органів у вигляді застосування до неї адміністративного покарання, передбаченого виключно адміністративним законодавством¹. Зазначені обставини свідчать про те, що *караність* як ознака адміністративного правопорушення (делікту) передбачає, що протиправне й винне діяння, що посягає на прикордонну безпеку держави, визнається порушенням лише у разі його вчинення тягнутиме за собою настання санкції, що передбачена відповідними нормами адміністративного права.

Звісно, однією з основних ознак, що є характерною суто для адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави і доповнює притаманну суто для таких видів протиправних посягань, варто розглядати через особливість *об'єкту* посягання – збалансований стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, а також охоронюваних законодавством про державний кордон інтересів людини, суспільства й держави у прикордонній сфері (прикордонну безпеку держави).

Таким чином, сутність поняття адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави відбиває сукупність обов'язкових ознак цих деліктів. До таких ознак варто відносити протиправність діяння та його суспільна небезпека (шкідливість), винність діяння особи правопорушника, а також його адміністративна караність. У прикордонній сфері адміністративні делікти, насамперед, є діянням, що може проявлятися і вчинятися як шляхом дії (наприклад, незаконне перетинання державного кордону), так і бездіяльності (невиконання законного розпорядження прикордонника, тощо). Суспільна шкідливість (небезпечність) адміністративних деліктів проти прикордонної безпеки держави відбиває характер і ступінь загрози збалансованому стану захищеності державного суверенітету й територіальній цілісності, а також форми й масштаби завдання шкоди охоронюваним законодавством про державний кордон інтересам людини, суспільства й держави у прикордонній сфері.

¹ Комзюк А.Т. (ред.) (2000). Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: УВС. С. 26.

На ступінь суспільної шкідливості (небезпеки) деліктів у цій сфері впливають як форма вини правопорушника та повторюваність діянь, так й інші чинники. Адміністративним правопорушенням (деліктом) проти прикордонної безпеки держави може бути виключно винне діяння, яке вчинене умисно чи з необережності, а при цьому воно також являє собою свідомий, вольовий акт антидержавницької протиправної поведінки. Адміністративним проступком у цій сфері також є таке винне й протиправне діяння, за яке законодавством про державний кордон встановлено адміністративну відповідальність і чітко визначені й конкретні вид та міра адміністративного покарання за делікт.

У чинному КУпАП міститься низка норм, що передбачають адміністративну відповідальність за правопорушення, які посягають на прикордонну безпеку держави, зокрема стаття 204-1, що встановлює відповідальність за незаконне перетинання (спробу незаконного перетинання) державного кордону України, а стаття 202 – за порушення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду-виїзду. Проте, особливим для адміністративних правопорушень, передбачених у статтях 202, 204-1 КУпАП, є те, що вони, будучи складником загальної системи адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління (Глава 15 КУпАП), перебувають у цій системі в підсистемі особливої групи протиправних діянь, що також у світлі норм КУпАП водночас відносяться й до адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки України. Водночас, на законодавчому та науково-дослідному рівнях адміністративні правопорушення у цій сфері не дістали належного групування та систематизації.

Зокрема, Ю.Б. Курилюк до адміністративних деліктів у прикордонній сфері України відносить правопорушення, передбачені статтями 172-18, 202, 204-1, 204-2 КУпАП¹. Доволі ширший мають підхід до визначення кола адміністративних деліктів у цій сфері С.О. Баранов і С.П. Рибаченко, які відносять до них правопорушення, передбачені нормами КУпАП (статті 185-10, 202, 203, 203-1, 204, 204-1, 204-2, 204-3, 204-4, 205, 206, 206-1), а також адміністративні

¹ Курилюк Ю.Б. (2020). Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика): монографія. К.: ВД «Дакор». 446 с.

правопорушення, передбачені законами України «Про державний кордон України», «Про виключну (морську) економічну зону України», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про відповідальність за повітряні перевезення пасажирів через державний кордон України без належних документів для в'їзду в Україну» та деяких інших¹. Схожого підходу дотримується Н.П. Демчик, яка складаючи сілабус навчальної дисципліни «Адміністративна деліктологія», що викладається на кафедрі адміністративної діяльності факультету правоохоронної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, до зазначених адміністративних правопорушень (деліктів) віднесла усі з наведених С.О. Барановим і С.П. Рибаченком статей КУпАП, а також відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень².

Водночас Н.В. Блюк, досліджуючи адміністративно-правові заходи детермінації трудової міграції населення в Україні, такі адміністративні правопорушення, що передбачені статтями 202, 203, 205, 206 КУпАП, навпаки відносить до правопорушень у сфері регулювання міграційних процесів³. Т.А. Франчук відзначає, що охорона правового режиму державного кордону та прикордонних територій втілюється в притягненні до відповідальності за порушення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду-виїзду (стаття 202 КУпАП) та за порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України (стаття 203 КУпАП), а правопорушення, передбачені статтями 203-1, 204-2 та 204-4 КУпАП, втілюють охорону громадського порядку⁴.

¹ Рибаченко С.П., Баранов С.О. (2021). Заходи адміністративного запобігання як складова механізму запобігання правопорушенням у прикордонних відносинах. *Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (September 3, 2021)*. Vol. 1. Pisa, Italian Republic: European Scientific Platform. pp. 45.

² Демчик Н.П. (2021). Сілабус навчальної дисципліни Пдм 07.3 «Адміністративна деліктологія» (вибіркова освітня компонента) ОПП «Правоохоронна діяльність». URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/35pdm_07.3_administratyvna-deliktolojiia-1.pdf

³ Блюк Н.В. (2018). Адміністративна відповідальність за правопорушення, вчинені у сфері трудової міграції. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. Вип. 19. С. 155.

⁴ Франчук Т.А. (2022). Адміністративно-юрисдикційні провадження в діяльності Державної прикордонної служби України: дис. ... д-ра філософії: 081 «Право» / ХУУП ім. Л. Юзькова. Хмельницький. С. 73.

В.В. Сокурєнко і О.В. Горбач до адміністративних правопорушень (деліктів), які пов'язані з порушенням прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску через державний кордон України, порушенням іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через її територію, віднесли всі, що передбачені статтями 202, 203, 204, 204-1, 204-2, 204-3, 205, 206, 206-1 КУпАП¹. О.К. Волох таку групу адміністративних правопорушень (деліктів) іменує як «правопорушення у сфері міграційного законодавства і прикордонного контролю»², а І.М. Шопіна об'єднала під назвою «правопорушення у сфері національної безпеки»³.

У цьому контексті варто погодитися з науковцями, які відзначають, що «своєрідним критерієм об'єднання окремих правопорушень у групи для подальшого розташування в кодексах варто визнавати об'єкт, що відображає ступінь суспільної небезпечності певної групи правопорушень»⁴.

Ми підтримуємо позицію Ю.Б. Курилюка, який пропонує об'єктом правопорушень у прикордонній сфері вважати прикордонну безпеку держави, що становить собою суспільні відносини, які забезпечують встановлений і врегульований законодавством про державний кордон збалансований стан захищеності від зовнішніх і внутрішніх загроз охоронюваних інтересів людини, суспільства й держави⁵. Однак, виділену систему (групу) адміністративних правопорушень (деліктів), яку цей дослідник виділяє у зазначеній сфері, варто дещо розширити. Зокрема, окрім статей 172-18, 202, 204-1, 204-2 КУпАП, до адміністративних правопорушень, які посягають на прикордонну безпеку держави, слід додатково віднести ті, що передбачені статтею 185-10 КУпАП (злісна непокора законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника

¹ Кузьменко О.В. (ред.) (2018). Курс адміністративного права України: підручник. 3-тє вид., допов. К.: Юрінком Інтер. С. 630.

² Кузьменко О.В. (ред.) (2020). Адміністративна відповідальність: курс лекцій. К.: Юрінком Інтер. С. 495.

³ Галуцько В., Армаш Н. та ін. (2018). Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. С. 337.

⁴ Савченко А.В., Кузнецов В.В. (2012). Теорія кваліфікації злочинів: підручник / заг. ред. В.І. Шакуна. 4-тє вид., перероб. К.: Алерта. С. 49.

⁵ Курилюк Ю.Б. (2020). Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика): монографія. К.: ВД «Дакор». 446 с.

Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону), статтею 203-1 КУпАП (невиконання рішення про заборону в'їзду в Україну), а також статтею 204-4 КУпАП (порушення порядку в'їзду до району проведення антитерористичної операції або в'їзду з нього). Також варто погодитися з тими науковцями, які до адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держав відносять відповідальність, що передбачена Законом України «Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень».

Зазначена позиція ґрунтується на декількох обставинах, серед яких, звісно, основна – це об'єднання їх за спільним об'єктом посягання – «прикордонна безпека держави». Також варто врахувати, що за двома із зазначених правопорушень (статті 203-1 і 204-4 КУпАП), відповідно до статті 222-1 КУпАП, законодавцем уповноважено здійснювати розгляд і накладати адміністративні стягнення саме органам Державної прикордонної служби України. Це є певним свідченням того, що передбачені цими статтями діяння завдають шкоду саме збалансованому стану захищеності державного суверенітету й територіальної цілісності, а також охоронюваним законодавством про державний кордон інтересам людини, суспільства і держави у прикордонній сфері.

Окрім систематизації, також можна розглядати і питання класифікації адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави, оскільки ця проблема також не отримала жодного науково обґрунтованого розгляду.

Результатом проведених численних наукових досліджень феномену адміністративних правопорушень (деліктів) стало розроблення доктриною адміністративного права багатоаспектних критеріїв класифікації цього поняття на різноманітні види, в яких виявляються загальні та спеціальні ознаки цих деліктів, розкривається їх протиправна, антисоціальна природа, безпосередня загроза та суспільна небезпека для людини, суспільства і держави. Класифікація адміністративних правопорушень залежить від того, на які охоронювані законодавством суспільні відносини було вчинено те чи інше посягання, зумовлюється різноманіттям суб'єктів, характером, мотивом і цілями

протиправної поведінки особи правопорушника, особливостями життєвих ситуацій тощо¹.

Варто наголосити на тому, що «правильно складена класифікація відображає закономірності розвитку класифікованих об'єктів, глибоко висвітлює зв'язки між ними і допомагає досліднику орієнтуватися у найскладніших ситуаціях, є основою для узагальнених висновків та прогнозів». Кількість критеріїв класифікації, відповідно і самих класифікацій, є нескінченною, саме тому доречно звертатися до найбільш значущих із них².

Звісно, як нами вже зазначалося вище, адміністративні правопорушення (делікти) *за формою вини* чи *за особливістю суб'єктивної сторони* можна розділити на (1) ті, що вчинені умисно, та (2) ті, що вчинені з необережності; *за особливістю об'єктивної сторони* вчиненого діяння ці правопорушення розділяються на (1) вчинені у формі дії та (2) вчинені у формі бездіяльності, а *за особливостями об'єкту посягання* – на (1) ті, що безпосередньо посягають на прикордонну безпеку держави та на (2) ті, що пов'язані з таким посяганням.

За суб'єктом вчинення адміністративні правопорушення (делікти) у досліджуваній сфері можна згрупувати у правопорушення, які вчиняються:

- загальним суб'єктом (фізичною особою – громадянином України, іноземцем або особою без громадянства), до яких відносяться, зокрема, делікти, передбачені статтями 185-10, 202, 203-1, 204-1, 204-2 КУпАП;
- спеціальним суб'єктом (службовою особою – прикордонником, як це передбачено статтею 172-18 КУпАП, або посадовою особою, як це передбачено санкцією статті 202 КУпАП);
- юридичною особою (при вчиненні правопорушення, передбаченого Законом України «Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень»).

Також, науковці часто виділяють критерій класифікації *за нормативно-правовим закріпленням* адміністративних правопорушень (деліктів), відповідно до якого (у нашому випадку) їх можна поділити на (1) ті, відповідальність за які передбачена у кодифікованому

¹ Новицька М.В. (2019). Класифікація адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки. *Держава та регіони. Серія: Право*. № 3(65). С. 278.

² Йосифович Д.І. (ред.) (2021). *Адміністративний процес України: підручник*. Львів: ЛьвДУВС. С. 60.

нормативно-правовому акті, такому як КУпАП, а також (2) ті, відповідальність за які передбачена іншими нормативно-правовими актами (наприклад, законом щодо відповідальності перевізників).

А.Ф. Мота, розглядаючи проблему класифікації адміністративних правопорушень, пов'язаних з нелегальною міграцією, відзначив такий класифікаційний критерій як *«процесуальна підстава притягнення до адміністративної відповідальності»* – постанова про накладення стягнення, яка може виноситися або посадовими особами органів охорони державного кордону, або інших уповноважених органів¹. Спираючись на цей критерій відзначимо, що адміністративні правопорушення (делікти) можна розділити на такі три групи:

1) делікти, розгляд справ за якими віднесено до компетенції відповідних судів (статті 172-18, 185-10, 204-1 КУпАП);

2) делікти, розгляд справ за якими віднесено до виключної компетенції Державної прикордонної служби України (статті 202, 204-2 КУпАП);

3) делікти, розгляд справ про які має альтернативну підвідомчість як Державній прикордонній службі України, так й інших державних органів (статті 203-1, 204-4 КУпАП).

Розглядаючи проблему класифікації правопорушень у сфері земельних відносин, О.П. Германов пропонує, зокрема, здійснювати класифікацію правопорушень *в залежності від причин їх вчинення* (як суб'єктивних, так й об'єктивних)². Спираючись на цей критерій, адміністративні правопорушення (делікти) проти прикордонної безпеки держави можна згрупувати на ті, що спричинені такими факторами (чинниками), як:

- *економічні* (низький рівень життя у країнах походження нелегальних мігрантів, які вчиняють незаконне перетинання державного кордону);
- *організаційні* (незавершеність демаркації та делімітації державного кордону, недостатнє інженерне облаштування державного кордону);
- *соціальні* (аморальність, правовий нігілізм, обскурантизм та інші соціальні патології особи);

¹ Мота А.Ф. (2017). Класифікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з нелегальною міграцією, протидію яким віднесено до повноважень Державної прикордонної служби України. *Наукові праці МАУП. Серія: Юридичні науки*. Вип. 1. С. 63.

² Германов О.П. (2018). Класифікація правопорушень у сфері земельних відносин. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 1(22). Т. 2. С. 112.

- *юридичні* (наявність прогалин у законодавстві, жорстке законодавче обмеження вільного пересування під час запровадження особливих правових режимів, таких як карантинні обмеження чи воєнний стан).

IV. ВИСНОВКИ

Специфіка прикордонних правовідносин дає змогу говорити про розкриття поняття адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави як у широкому, так і у вузькому значеннях, оскільки окреслена складність і багатоманітність прикордонних правовідносин унеможлиблює формування одноманітного бачення цього явища. Разом з тим, у випадку його безпосереднього загального та надто широкого трактування може трапитися ситуація, за якої воно не дасть змоги науковцям вирішити його внутрішнє змістовне значення і проблему існування.

Зокрема, у широкому сенсі адміністративні правопорушення (делікти) проти прикордонної безпеки держави варто розуміти як безпосередньо винну, протиправну поведінку суб'єкта, що посягає на прикордонну безпеку відповідної держави та за яку законодавством цієї держави передбачено адміністративну відповідальність.

Якщо ж говорити про це поняття у вузькому сенсі, то узагальнюючи розглянуті визначення й ознаки адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави та сутність цього поняття (дефініцію) можна охарактеризувати його як: суспільно шкідливе (небезпечне), винне й протиправне діяння особи, яке посягає на збалансований стан захищеності державного суверенітету й територіальній цілісності, а також охоронюваним законодавством про державний кордон інтересам людини, суспільства і держави у прикордонній сфері, за яке законом передбачено адміністративну відповідальність.

Вищенаведений аналіз класифікації адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави підтвердив твердження щодо надто широких можливостей її проведення та різноманітністю критеріїв для її здійснення. Проте, проведення класифікації адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки держави має значне теоретичне та прикладне значення. Передусім, належна класифікація деліктів створює позитивне підґрунтя для встановлення найбільш істотних ознак серед

усіх цих протиправних і антидержавницьких діянь, для належного їх розмежування та застосування до винних осіб справедливого адміністративного покарання за вчинене. Крім того, відповідно проведена класифікація сприяє компетентним органам здійснювати належну кваліфікацію адміністративних правопорушень (деліктів) та обирати відповідні заходи адміністративного впливу. Також, класифікація дає змогу визначити причини й умови вчинення відповідного адміністративного правопорушення (делікту) проти прикордонної безпеки держави, що дозволяє вжити адекватних превентивних (профілактичних) заходів.

Підсумовуючи, вважаємо за доцільне звернути увагу на позицію В.П. Петкова та С.В. Петкова про те, що: «нині КУпАП є таким нормативним актом, який не сприяє розвитку соціально-економічних відносин, а навпаки їх гальмує. Адміністративна діяльність як особлива частина науки адміністративного права і як практична реалізація функцій органів публічної влади, сьогодні зазнає кардинальних змін. Кодекс України про адміністративні правопорушення з моменту прийняття у 1985 році зазнав десятки змін, але і досі залишається основним актом, що врегульовує питання накладення відповідальності за вчинення проступків. Частина матеріальних норм вже перенесена до базових кодексів – Митного, Податкового тощо. Цей процес необхідно продовжити та перенести до базових нормативних актів норми, що містяться в КУпАП та не стосуються сфери державного управління (адміністрування)¹.

Підтримуючи зазначений підхід, вважаємо за доцільне здійснити рекодифікацію адміністративних правопорушень (деліктів) проти прикордонної безпеки України шляхом виключення їх з КУпАП та розміщення в базовому для прикордонного відомства України Законі України «Про державний кордон України». Ці положення органічно можуть вписатися у розділі VI «Відповідальність за порушення законодавства про державний кордон України». Проте, рекодифікації потребують не тільки матеріальні норми – конкретні склади адміністративних правопорушень (деліктів), але також і процесуальні норми, що закладені до КУпАП і врегульовують ті специфічні особливості здійснення провадження у справах про адміністративні

¹ Петков В., Петков С. (2022). Рекодифікація Кодексу України про адміністративні правопорушення в умовах дерадянїзації українського права. *Публічне право*. № 4(48). С. 90.

правопорушення (делікти) проти прикордонної безпеки України. Такими, зокрема, є положення щодо строків накладання адміністративних стягнень за такими справами, які передбачені частиною п'ятою статті 38 КУпАП; щодо повноважень органів Державної прикордонної служби України, передбачених статтею 222-1 КУпАП, в частині розгляду справ про адміністративні правопорушення (делікти) у цій сфері та накладати адміністративні стягнення, а також передбачених статтею 255 КУпАП, в частині складання протоколів про адміністративні правопорушення (делікти) тощо.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. (2011). Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. К.: ЦУЛ. 216 с.
2. Басараб О.Т. (2018). Законодавство, що регулює діяльність Державної прикордонної служби України: формування та перспективи розвитку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 21.07.05 / НАДПСУ Хмельницький. 20 с.
3. Березенко В.В. (2017). Правовий режим державного кордону України: конституційно-правові аспекти регулювання та захисту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 / НАВС. Київ. 21 с.
4. Битяк Ю.П. (ред.) (2007). Адміністративне право України: підручник. К.: Юрінком Інтер. 544 с.
5. Бортник Н., Єсімов С. (2020). Адміністративне правопорушення в бюджетній сфері як фактична підстава адміністративної відповідальності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. Т. 7. № 2. С. 146–154.
6. Блюк Н.В. (2018). Адміністративна відповідальність за правопорушення, вчинені у сфері трудової міграції. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. Вип. 19. С. 152–157.
7. Галуцько В., Армаш Н. та ін. (2018). Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 446 с.
8. Галуцько В.В. (ред.) (2015). Адміністративне право України. Т. 1: Загальне адміністративне право: навч. посіб. Херсон: Грінь Д.С. 272 с.
9. Ганьба О.Б. (2020). Правові відносини у сфері прикордонної безпеки України: теоретичні і прикладні проблеми: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 448 с.
10. Германов О.П. (2018). Класифікація правопорушень у сфері земельних відносин. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 1(22). Т. 2. С. 110–113.
11. Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. (ред.) (2017). Теорія держави та права: навч. посіб. К.: Освіта України. 320 с.
12. Дембітська С.Л. (2019). Адміністративний делікт як небезпека зростання правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. С. 153–156.
13. Демчик Н.П. (2021). Сілабус навчальної дисципліни Пдм 07.3 «Адміністративна деліктологія» (вибіркова освітня компонента) ОПП «Правоохоронна діяльність». URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/35pdm_07.3_administratyvna-deliktologhiia-1.pdf
14. Іванов І.Є. (2019). Адміністративно-правові засади провадження в справах про проступки: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / ЗНУ. Запоріжжя. 221 с.
15. Ільєнок Т.В. (2012). Адміністративне корупційне правопорушення: поняття, склад, ознаки. *Актуальні проблеми держави і права*. Вип. 68. С. 511–516.
16. Ільєнок Т.В. (2012). Адміністративні правопорушення: доктринальний аспект. *Юридична наука*. № 11. С. 34–41.

17. Йосифович Д.І. (ред.) (2021). Адміністративний процес України: підручник. Львів: ЛьвДУВС. 500 с.
18. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
19. Каложний Р.А., Комзюк А.Т., Погрібний О.О. та ін. (2008). Кодекс України про адміністративні правопорушення. Науково-практичний коментар. 2-ге вид. К.: Правова єдність. 655 с.
20. Колпаков В.К. (2008). Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. К.: Юрінком Інтер. 256 с.
21. Колпаков В.К. (2016). Фактичні ознаки та юридичний склад адміністративного проступку: поняття та розмежування. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. № 3. С. 160–170.
22. Комзюк А.Т. (ред.) (2000). Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: УВС. 112 с.
23. Кувакін С.В. (2021). Адміністративні корупційні правопорушення: поняття, сутність та особливості. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. № 1. С. 9–14.
24. Кузьменко О.В. (ред.) (2018). Курс адміністративного права України: підручник. 3-тє вид., допов. К.: Юрінком Інтер. 914 с.
25. Кузьменко О.В. (ред.) (2020). Адміністративна відповідальність: курс лекцій. К.: Юрінком Інтер. 568 с.
26. Курилюк Ю.Б. (2020). Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика): монографія. К.: ВД «Дакор». 446 с.
27. Кушнір І.П. (2019). Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про інформацію у прикордонній сфері. *Інформація і право*. № 1(28). С. 45–51.
28. Менів Л.Д. (2009). Адміністративний проступок: поняття, ознаки та особливості прояву в законодавстві про захист прав споживачів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Вип. 46. С. 299–305.
29. Мота А.Ф. (2017). Класифікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з нелегальною міграцією, протидію яким віднесено до повноважень Державної прикордонної служби України. *Наукові праці МАУП. Серія: Юридичні науки*. Вип. 1. С. 59–67.
30. Новицька М.В. (2020). Класифікаційний аналіз видів адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / ЗНУ. Запоріжжя. 195 с.
31. Новицька М.В. (2019). Класифікація адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки. *Держава та регіони. Серія: Право*. № 3(65). С. 278–286.
32. Орловська Н.А. (2011). Соціальна шкідливість та суспільна небезпека: концептуальні аспекти співвідношення у контексті побудови кримінально-правових санкцій. *Форум права*. № 2. С. 672–680.
33. Панова О.О. (2018). Забезпечення публічної безпеки в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія. Х.: Панов. 510 с.
34. Петков В., Петков С. (2022). Рекодифікація Кодексу України про адміністративні правопорушення в умовах дерадянзації українського права. *Публічне право*. № 4(48). С. 88–94.
35. Рибаченко С.П., Баранов С.О. (2021). Заходи адміністративного запобігання як складова механізму запобігання правопорушенням у прикордонних відносинах. *Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (September 3, 2021)*. Vol. 1. Pisa, Italian Republic: European Scientific Platform. pp. 41–47.
36. Савченко А.В., Кузнецов В.В. (2012). Теорія кваліфікації злочинів: підручник / заг. ред. В.І. Шакуна. 4-те вид., перероб. К.: Алерта. 316 с.

37. Франчук Т.А. (2022). Адміністративно-юрисдикційні провадження в діяльності Державної прикордонної служби України: дис. ... д-ра філософії: 081 «Право» / ХУУП ім. Л. Юзькова. Хмельницький. 224 с.
38. Яромій І.В. (2018). Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії порушенням митних правил в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / ДДУВС. Дніпро. 197 с.

REFERENCES

1. Alferov S.M., Vashchenko S.V., Dolgoplova M.M., Kupin A.P. (2011). *Administratyvne pravo. Zahal'na chastyna* [Administrative law. General part]: textbook. Kyiv. 216 p. [in Ukrainian].
2. Basarab O.T. (2018). *Zakonodavstvo, shcho rehulyuye diyalnist Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy: formuvannya ta perspektyvy rozvytku* [Legislation regulating the activities of the State Border Guard Service of Ukraine: formation and prospects for development]: PhD thesis. Khmelnytskyi. 20 p. [in Ukrainian].
3. Bytyak Y.P. (ed.) (2007). *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]: textbook. Kyiv. 544 p. [in Ukrainian].
4. Berezenko V.V. (2017). *Pravovyy rezhym derzhavnoho kordonu Ukrainy: konstytutsiyno-pravovi aspekty rehulyuvannya ta zakhystu* [Legal regime of the state border of Ukraine: constitutional and legal aspects of regulation and protection]: PhD thesis. Kyiv. 21 p. [in Ukrainian].
5. Blok N.B. (2018). *Administratyvna vidpovidalnist za pravoporushennya, vchyneni u sferi trudovoyi mihratsiyi* [Administrative liability for offenses committed in the field of labor migration]. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law. Economic series. Legal series*. Issue 19. pp. 152–157 [in Ukrainian].
6. Bortnyk N., Esimov S. (2020). *Administratyvne pravoporushennya v byudzhetniy sferi yak faktychna pidstava administratyvnoyi vidpovidalnosti* [Administrative offense in the budgetary sphere as a factual basis for administrative responsibility]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*. 2020. Vol. 7. No 2. pp. 146–154 [in Ukrainian].
7. Code of Ukraine on Administrative Offenses: Code of Ukraine of 07.12.1984 No 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
8. Dembitska S.L. (2019). *Administratyvnyy delikt yak nebezpeka zrostannya pravoporushen* [Administrative tort as a danger of growth of offenses]. *Legal scientific electronic journal*. No 5. pp. 153–156 [in Ukrainian].
9. Demchuk N.P. (2021). *Silhouette of the academic discipline Pdm 07.3 «Administrative Delictology» (elective educational component) of the OPP «Law Enforcement»*. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/35pdm_07.3_administratyvna-deliktolohiia-1.pdf [in Ukrainian].
10. Galunko V., Armash N. ed al. (2018). *Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyy kurs* [Administrative Law of Ukraine. Full course]: textbook. Kherson. 446 p. [in Ukrainian].
11. Galunko V.V. (ed.) (2015). *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative Law of Ukraine]. Vol. 1: *Zahalne administratyvne pravo* [General Administrative Law]: textbook. Kherson. 272 p. [in Ukrainian].
12. Hanba O.B. (2020). *Pravovi vidnosyny u sferi prykordonnoyi bezpeky Ukrainy: teoretychni i prykladni problemy* [Legal relations in the field of border security of Ukraine: theoretical and applied problems]: monograph. Vinnytsia. 448 p. [in Ukrainian].
13. Hermanov O.P. (2018). *Klasyfikatsiya pravoporushen u sferi zemelnykh vidnosyn* [Classification of offenses in the field of land relations]. *Prykarpattya Legal Herald*. Issue 1(22). Vol. 2. pp. 110–113 [in Ukrainian].
14. Ivanov I.E. (2019). *Administratyvno-pravovi zasady provadzhennya v spravakh pro prostupy* [Administrative and legal principles of proceedings in cases of misdemeanors]: PhD thesis. Zaporizhzhia. 221 p. [in Ukrainian].

15. Ilyenok T.V. (2012). Administratyvne koruptsiyne pravoporushennya: ponyattya, sklad, oznaky [Administrative corruption offense: concept, composition, signs]. *Actual problems of state and law*. Vol. 68. pp. 511–516 [in Ukrainian].
16. Ilyenok T.V. (2012). Administratyvni pravoporushennya: doktrynalnyy aspekt [Administrative offenses: doctrinal aspect]. *Legal science*. No 11. pp. 34–41 [in Ukrainian].
17. Kaliuzhnyi R.A., Komziuk A.T., Pohribnyi O.O. et al. (2008). Kodeks Ukrayiny pro administratyvni pravoporushennya. Naukovo-praktychnyy komentar [Code of Ukraine on Administrative Offenses. Scientific and Practical Commentary]. Kyiv. 655 p. [in Ukrainian].
18. Kolpakov V.K. (2008). Administratyvna vidpovidalnist (administratyvno-deliktne pravo) [Administrative liability (administrative and tort law)]: textbook. Kyiv. 256 p. [in Ukrainian].
19. Kolpakov V.K. (2016). Faktychni oznaky ta yurydychnyy sklad administratyvnoho prostupku: ponyattya ta rozmezhuvannya [Factual features and legal composition of administrative misconduct: concept and delimitation]. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Legal Sciences*. No 3. pp. 160–170 [in Ukrainian].
20. Komziuk A.T. (ed.). (2000). Administratyvna vidpovidalnist v Ukrayini [Administrative responsibility in Ukraine]: textbook. 2nd ed. Kharkiv. 112 p. [in Ukrainian].
21. Kuryliuk Y.B. (2020). Derzhavnyy kordon i pravoporyadok (zakonodavstvo, teoriya, praktyka) [State border and order (legislation, theory, practice)]: monograph. Kyiv. 446 p. [in Ukrainian].
22. Kuvakin S.V. (2021). Administratyvni koruptsiyni pravoporushennya: ponyattya, sutnist' ta osoblyvosti [Administrative corruption offenses: concept, essence and features]. *Problems of modern transformations. Series: Law, Public Administration and Management*. No 1. pp. 9–14 [in Ukrainian].
23. Kuzmenko O.V. (ed.). (2020). Administratyvna vidpovidalnist [Administrative responsibility]. Kyiv. 568 p. [in Ukrainian].
24. Kushnir I.P. (2019). Administratyvna vidpovidalnist za porushennya zakonodavstva pro informatsiyu u prykordonnii sferi [Administrative liability for violation of legislation on information in the border area]. *Information and Law*. No 1(28). pp. 45–51 [in Ukrainian].
25. Kuzmenko O.V. (ed.). (2018). Kurs administratyvnoho prava Ukrayiny [Course of Administrative Law of Ukraine]: textbook. 3rd ed. Kyiv. 914 p. [in Ukrainian].
26. Meniv L.D. (2009). Administratyvnyy prostupok: ponyattya, oznaky ta osoblyvosti proyavu v zakonodavstvi pro zakhyst prav spozhyvachiv [Administrative offense: concept, signs and features of manifestation in the legislation on consumer protection]. *State and Law. Legal and Political sciences*. Vol. 46. pp. 299–305 [in Ukrainian].
27. Mota A.F. (2017). Klasyfikatsiya administratyvnykh pravoporushen, poviyazanykh z nelegalnoyu mihratsiyeyu, protydiyuyakym vidneseno do povnovazhen Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny [Classification of administrative offenses related to illegal migration, the counteraction to which is within the powers of the State Border Guard Service of Ukraine]. *Scientific works of IAPM. Series: Legal Sciences*. No 1. pp. 59–67 [in Ukrainian].
28. Novytska M.V. (2020). Klasyfikatsiynyy analiz vydiv administratyvnykh pravoporushen za stupenem suspilnoyi nebezpeky [Classification analysis of types of administrative offenses by the degree of public danger]: PhD thesis. Zaporizhzhia. 195 p. [in Ukrainian].
29. Novytska M.V. (2019). Klasyfikatsiya administratyvnykh pravoporushen za stupenem suspilnoyi nebezpeky [Classification of administrative offenses by the degree of public danger]. *State and regions. Series: Law*. No 3(65). pp. 278–286 [in Ukrainian].
30. Orlovska N.A. (2011). Sotsialna shkidlyvist ta suspilna nebezpeka: kontseptualni aspekty spivvidnoshennya u konteksti pobudovy kryminalno-pravovykh sanktsiy

- [Social harm and public danger: conceptual aspects of correlation in the context of building criminal law sanctions]. *Forum of Law*. No 2. pp. 672–680 [in Ukrainian].
31. Panova O.O. (2018). Zabezpechennya publichnoyi bezpeky v Ukraini: administratyvno-pravovyy aspekt [Ensuring public security in Ukraine: administrative and legal aspect]: monograph. Kharkiv. 510 p. [in Ukrainian].
 32. Petkov V., Petkov S. (2022). Rekodyfikatsiya Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennya v umovakh deradyanizatsiyi ukrayinskoho prava [Recodification of the Code of Ukraine on Administrative Offenses in the Context of Deradianization of Ukrainian Law]. *Public Law*. No 4(48). pp. 88–94 [in Ukrainian].
 33. Rybachenko S.P., Baranov S.O. (2021). Zakhody administratyvnoho zapobihannya yak skladova mekhanizmu zapobihannya pravoporushennyam u prykordonnykh vidnosynakh [Administrative prevention measures as a component of the mechanism for preventing offenses in border relations]. *Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference*. Vol. 1. Pisa, Italian Republic. pp. 41–47. [in Ukrainian].
 34. Savchenko A.V., Kuznetsov V.V. (2012). Teoriya kvalifikatsiyi zlochyniv [Theory of Criminal Qualification]: Textbook / ed. by V. Shakun. 4th ed. Kyiv. 316 p. [in Ukrainian].
 35. Husarev S.D., Tikhomirov O.D. (ed.). (2017). Teoriya derzhavy ta prava [Theory of State and Law]: textbook. Kyiv. 320 p. [in Ukrainian].
 36. Franchuk T.A. (2022). Administratyvno-yurysdyktsiyni provadzheniya v diyalnosti Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy [Administrative and Jurisdictional Proceedings in the Activities of the State Border Guard Service of Ukraine]: PhD thesis. Khmelnytskyi. 224 p. [in Ukrainian].
 37. Yaromii I.V. (2018). Administratyvno-pravovyy mekhanizm zapobihannya ta protydiy porushennyam mytnykh pravyl v Ukraini [Administrative and legal mechanism for preventing and counteracting violations of customs rules in Ukraine]: PhD thesis. Dnipro. 197 p. [in Ukrainian].
 38. Yosyfovych D.I. (ed.) (2021). Administratyvnyy protses Ukrainy [Administrative process of Ukraine]: textbook. Lviv. 500 p. [in Ukrainian].